

Cwestiynau ac Atebion gan yr Ombwdsmon

Cwestiwn	
1	<p>Mae Deddf Llywodraeth Leol (Democratiaeth) (Cymru) 2013 yn caniatáu ar gyfer ffurfio Pwyllgorau Safonau rhanbarthol. Pan fydd y rheoliadau yn eu lle, sut mae'r Ombwdsmon yn awgrymu y dylid ymarfer y pŵer hwn ymysg Awdurdodau Gogledd Cymru. Beth yw'r amserlen gyfredol ar gyfer gweithredu'r pŵer hwn?</p> <p>Michael Wilson (Cadeirydd) – Ynys Môn</p> <p>OMBWDSMON:- Gweithiais ar y Comisiwn Williams ac rwy'n gefnogwr cryf o gydweithio yn y sector cyhoeddus. Rwy'n cefnogi ffurfio'r Pwyllgorau Safonau Rhanbarthol ac rwy'n credu mai dyna'r ffordd ymlaen. Rwy'n deall bod Llywodraeth Cymru yn edrych ar gyflwyno rheoliadau yn y flwyddyn nesaf ond nid oes gennyf amserlen ar gyfer hynny.</p>
2	<p>Pam fod achosion a dderbynnir gan yr Ombwdsmon yn cymryd cymaint o amser i'w hymchwilio?</p> <p>Diau fod gan aelod sydd wedi ei gyhuddo o gamymddwyn hawl i ddisgwyl y bydd yr honiad(au) yn cael sylw ac a gwneir penderfyniad mor fuan ag sy'n bosibl?</p> <p>Mae yna hefyd ddiddordeb cyhoeddus i etholwyr gael gwybod mor fuan ag sy'n bosibl p'un a yw eu cynrychiolwr a etholwyd yn ddemocrataidd wedi torri'r côd ymddygiad.</p> <p>John Roberts (Is-Gadeirydd) - Conwy</p> <p>OMBWDSMON:- Os oes problem gyda'r amserlen ar gyfer delio gyda chwynion byddaf yn edrych ar hynny. Mae yna graff yn Adroddiad Williams o'r enw "y graff gwae" sy'n dweud bod y galw am wasanaethau cyhoeddus yn cynyddu tra bod y gyllideb yn gostwng.</p> <p>Ni fu cynnydd enfawr yn nifer y cwynion Côd Ymddygiad a dderbyniwyd. Mewn gwirionedd mae'r nifer wedi gostwng. Fodd bynnag, mae hynny'n newid yn ystod blynyddoedd etholiad pan fo niferoedd y cwynion yn codi. Y broblem sydd gennym yw gyda chwynion blinderus. Mae angen i ni sicrhau nad ymchwilir i gwynion blinderus a'u bod yn cael eu taflu allan cyn gynted ag y bo modd.</p> <p>Rydym yn cael ein cyllido gan arian y trethdalwyr ac rydym hefyd yn ymchwilio i fethiannau bywyd neu farwolaeth yn y GIG ac rydym yn credu bod gan y cyhoedd mwy o ddiddordeb yn yr achosion hynny na chwynion blinderus ynglŷn â materion Côd Ymddygiad.</p> <p>Mae ystadegau o ran yr amserlenni ar gyfer delio gyda chwynion codau</p>

	<p>ymddygiad fel a ganlyn:-</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Yn 81% o'r achosion rydym yn penderfynu a ddylid ymchwilio ai peidio cyn pen 4 wythnos. 2. Ymchwilir i 85% o'r cwynion sy'n symud ymlaen i'r cam ymchwilio cyn pen 9 mis. 3. Dim ond 15% sy'n cymryd mwy na 9 mis. <p>Fodd bynnag, os bydd modd i ni wneud gwelliannau pellach o ran yr amser a gymer i ddelio gyda chwynion, byddwn yn gwneud hynny. Ni allwn wneud dim i gyflymu'r amserlenni sydd gan Banel Dyfarnu Cymru na rhai'r Pwyllgorau Safonau oherwydd eu bod y tu allan i'n rheolaeth. Rwy'n dymuno cyflwyno trydydd prawf i'w ychwanegu at fy mhrawf dau gam sef "a oes budd i'r cyhoedd o ymchwilio i'r gŵyn?" Mae'n gwneud synnwyr y dylid rhoi o'r neilltu unrhyw fater nad yw er budd y cyhoedd. Nid wyf yn dweud ein bod am wneud llai o waith, rydym am wneud mwy, ond ni fedrwn wastraffu arian trethdalwyr yn ymchwilio i gwynion blinderus.</p>
3	<p>Mewn llythyr i'r Ombwdsmon gan Gadeirydd Fforwm Pwyllgor Safonau Gogledd Cymru (FfPSGC) gofynnwyd:-</p> <ol style="list-style-type: none"> (i) A fyddai'r Ombwdsmon yn barod i ddarparu cyfarwyddyd ar sancsiynau wedi'u teilwrio'n benodol i anghenion a phwerau pwyllgorau safonau yn hytrach na cheisio cymhwyso rhannau perthnasol o gyfarwyddyd y Panel Dyfarnu; a (ii) Ystyriwyd bod yr argraffiad cyntaf o "Lyfr Achos Côt Ymddygiad yr Ombwdsmon" yn ddefnyddiol iawn. Fodd bynnag, mae FfPSGC yn ystyried y byddai'n fwy defnyddiol byth pe gellid cyhoeddi crynodebau o achosion unwaith y byddant wedi dod i ben, efallai ar wefan yr Ombwdsmon? Gofynnwyd a oedd yn bosibl gwneud hyn ai peidio neu fel arall, a allai crynodebau o'r achosion gael eu cyhoeddi'n chwarterol? <p>Cafwyd ymatebion negyddol i bob cais gan y cyn Ombwdsmon. A yw'r Ombwdsmon presennol yn barod i ail-drafod y materion hyn ac os nad ydyw, a fedr ehangu ar y rhesymeg y tu cefn i benderfyniad ei ragflaenydd.</p> <p>Ian Trigger (Cadeirydd) – Sir Ddinbych</p> <p>OMBWDSMON:- Nid oes gennym yr adnoddau i gyhoeddi llyfr achosion misol ond efallai y bydd modd i ni gyhoeddi gwybodaeth am achosion ar y wefan cyn gynted ag y maent yn fyw.</p> <p>Mewn perthynas â'r canllawiau ynghylch cosbau, nid wyf wedi trafod y mater gyda fy rhagflaenydd ond nid wyf wedi fy narbwyllo bod problem gyda chysondeb cosbau gan Bwyllgorau Safonau ar draws Cymru. Fodd bynnag, mae'n rhywbeth y gallwn ei ystyried os ydych yn credu y byddai'n ddefnyddiol.</p>
4	<p>Yng Nghyfarwyddyd yr Ombwdsmon ar Brocolau Datrysiaid Lleol (tudalen 6 y cyfarwyddyd i'r côd) crybwyllir bod disgwyl i Gynghorau Sir weithredu gweithdrefnau datrysiaid lleol i roi sylw i gwynion lefel isel a bod: "y peirianwaith hwn yn cael ei fabwysiadu gan y prif gynghorau i ddechrau ond rwyf yn</p>

	<p>gefnogol i ymestyn hyn i gynnwys Cyngorau Cymuned yn y man”.</p> <p>Yn ôl hyn, rhagwelir y bydd disgwyl i Gyngorau Sir weithredu protocolau datrysiad lleol mewn anghydfodau mewn cyngorau cymuned? Fel arall, a yw'r Ombwdsmon yn rhagweld y dylai protocolau o'r fath gael eu mabwysiadu gan y Cyngorau Cymuned eu hunain a'u gweithredu gan y cyngorau hynny? Pe na bai'r trefniadau hyn a ragwelir yn cael eu "ehangu" a yw'r Ombwdsmon yn credu y dylai Pwyllgorau Safonau gymryd rôl weithredol o ran datrys mân-gwynion gyda Chyngorau Tref a Chymuned cyn iddynt gael eu huwchgyfeirio i'r Ombwdsmon?</p> <p>Edward Hughes (Cadeirydd) – Sir y Fflint</p> <p>OMBWDSMON:- Ar hyn o bryd mae 50% o'r cwynion Côt Ymddygiad yn dod o Gyngorau Cymuned.</p> <p>Mewn cynhadledd a gynhaliwyd gan Un Llais Cymru yn ddiweddar, roedd cynrychiolwyr y Cyngorau Cymuned yn awyddus, fe ymddengys i ymestyn y Protocol Datrysiadau Lleol i Gyngorau Cymuned. Fodd bynnag, ymddengys bod Swyddogion Monitro yn llai awyddus i wneud hynny.</p> <p><i>Cadarnhaodd y Swyddog Monitro ar gyfer Cyngor Gwynedd nad yw wedi ei ddarbwyllo bod capasiti i ddelio gyda Phrotocolau Datrysiadau Lleol y Cyngorau Cymuned, un ai o fewn y Cyngor neu yn y Cyngorau Cymuned eu hunain, a hynny oherwydd y cyfyngiadau amser ar y Clerc. Fodd bynnag, gall cyflwyno prawf budd cyhoeddus gynorthwyo i ostwng nifer y cwynion gan Gyngorau Cymuned.</i></p>
5	<p>Ceir ar ddeall y bydd yr Ombwdsmon yn cyhoeddi cyfarwyddyd newydd ar y côd ymddygiad (yn arbennig yng ngoleuni Calver). All yr Ombwdsmon roi unrhyw syniad ynglŷn â pha bryd y bydd y cyfarwyddyd newydd hwn ar gael a hefyd ddarparu ychydig o wybodaeth ynglŷn â'r amserlen ar gyfer ymgynghori ar unrhyw ddrafft?</p> <p>David Vaughan (Cadeirydd) – Parc Cenedlaethol Eryri</p> <p>OMBWDSMON:- Mae'r Canllawiau ar y Côt Ymddygiad wedi eu diwygio yn wyneb Calver ond bydd angen edrych arnynt unwaith eto o ganlyniad i'r dyfarniad Heesom, a'r ffaith ein bod yn dymuno cyhoeddi prawf budd cyhoeddus newydd.</p>
6	<p>Yn ein Polisi Chwythu'r Chwiban, rydym yn cyfeirio at yr Ombwdsmon fel rheolydd y gall gweithiwr siarad ag ef/hi ynglŷn â'u pryderon. A oes gan yr Ombwdsmon rôl yma? Os felly, pa fath o gwynion chwythu'r chwiban ddylai fod yn rhan o gylch gorchwyl yr Ombwdsmon? A ddylid dileu hyn o'n polisi?</p> <p>Michael Wilson (Cadeirydd) – Ynys Môn</p> <p>OMBWDSMON:- Nid wyf yn rheoleiddiwr ond wrth gwrs rwy'n fodlon derbyn cwynion chwythu'r chwiban sy'n ymwneud â'r Côt Ymddygiad a thorri'r côd.</p>
7	<p>Pa ganran o gwynion a dderbynnir gan yr Ombwdsmon a ymchwilir iddynt gan</p>

	<p>yr Ombwdsmon ac a gyfeirir gan yr Ombwdsmon i'r Pwyllgor Safonau / Panel Dyfarnu, sy'n gwynion gan Gynghorau Cymuned yn hytrach nag awdurdodau unedol? Y pryder yw y bydd y cyhoedd yn gweld y gair "Cynghorydd" gan fethu â gwneud y gwahaniaeth rhwng Cynghorwyr Sir a Chynghorwyr Cymuned.</p> <p>Robert Dewey (Cadeirydd) – Sir y Fflint</p> <p>OMBWDSMON:- Mae 50% o'r cwynion a gawn yn dod o Gynghorau cymuned; ymchwilir i 15% o'r rheini ac mae 5% yn cael eu cyfeirio i'r Pwyllgor Safonau.</p> <p>Mewn perthynas â'r 50% o gwynion geir yn erbyn Cynghorwyr Sir ymchwilir i 19% o'r rheini ac mae 1% yn cael eu cyfeirio i'r Pwyllgor Safonau.</p>
8	<p>Mewn achos lle mae'r Ombwdsmon yn cyfeirio mater i Bwyllgor Safonau am wrandawriad a phwnc y cyfeiriad yn golygu bod gwrthdaro ddiddordeb i Adain Gyfreithiol y Cyngor ei hun, beth (os o gwbl) yw barn yr Ombwdsmon ynglŷn â phwy ddylai ddarparu'r cyngor cyfreithiol i'r Pwyllgor Safonau?</p> <p>Ian Trigger (Cadeirydd) – Sir Ddinbych</p> <p>OMBWDSMON:- Rwy'n credu y dylai awdurdodau cyfagos gynorthwyo.</p> <p>Derbyniwyd o fewn y Pwyllgor y bydd y gwasanaethau cyfreithiol yn cynorthwyo ei gilydd os oes modd ond gallai hynny fod yn anodd ar faterion penodol oherwydd graff gwae pob Cyngor unigol.</p>
9	<p>Sut mae'r Ombwdsmon yn datblygu ei rôl mewn perthynas â'r côd ymddygiad? A oes ganddo unrhyw gynlluniau newydd mewn golwg?</p> <p>John Roberts (Is-Gadeirydd) – Conwy</p> <p>OMBWDSMON:- Nid oes gennyf unrhyw gynlluniau newydd mewn golwg ond rwy'n dymuno ychwanegu trydydd prawf budd cyhoeddus a byddaf yn darparu canllawiau syml ar ddiddordebau personol a rhagfarnus.</p>
10	<p>Ysgrifennodd FfPSGC i Un Llais Cymru yn gynharach y flwyddyn hon yn gofyn am gefnogaeth i Gynghorau Cymuned allu datblygu cynnwys moesegol eu gwefannau pan ddaw hyn yn anghenraid statudol (gweler y llythyr ynghlwm). Nid ydym wedi cael unrhyw ymateb hyd yn hyn. Pa gymorth fydd yr Ombwdsmon yn ei ddarparu i Gynghorau Cymuned ar y mater hwn?</p> <p>Edward Hughes (Cadeirydd) – Sir y Fflint</p> <p>OMBWDSMON:- Hoffwn weld copi o unrhyw ymateb a gewch gan Un Llais Cymru ar hyn gan y byddai gennyf ddiddordeb yn eu sylwadau. Yn yr un modd, byddwn yn hapus i gael unrhyw sylwadau a fo gennych ynghylch pa fath o ganllawiau y byddech yn dymuno eu cael, a chawn weld a yw'n rhywbeth y byddwn yn medru rhoi cymorth gydag ef.</p>
11	<p>A fyddwch chi fel yr Ombwdsmon, yn ystyried trosglwyddo ychwaneg o achosion o dorri'r Côd Ymddygiad i'r Pwyllgorau Safonau roddi sylw iddynt ar lefel leol?</p>

	<p>Howie Roberts (Cadeirydd) – Conwy</p> <p>OMBWDSMON:- Byddwn. Byddwn yn ystyried trosglwyddo mwy o achosion o dorri'r Côt Ymddygiad i Bwyllgorau Safonau ac, yn ystod cyfarfod yr oeddwn ynddo yn Abertawe yr wythnos diwethaf, roedd yna ddisgwyliad y byddai hynny'n digwydd. Fodd bynnag roedd yr ymateb yn wael gyda dim ond 4 achos yn destun ymchwiliad ar lefel leol hyd at Ebrill eleni. Ymddengys mai'r broblem yw nad yw Pwyllgorau Safonau ag awydd, fe ymddengys, i gynnal gwrandawiaidau lleol. Nodir fodd bynnag fod y Pwyllgorau Safonau sy'n bresennol yn hapus i ddelio â mwy o faterion ar lefel leol a byddaf yn parhau i gyfeirio achosion lle mae'n briodol.</p>
12	<p>A oes gan yr Ombwdsmon unrhyw fwriad i egluro paragraff 10 (2) (b) yn y Côt Ymddygiad i Aelodau y of the Members' Code beyond that contained in the Guidance issued in September 2012 (tudalen 27). Yn y Canllawiau hynny, nodwyd y byddai'r Ombwdsmon ar y pryd yn adolygu'r Canllawiau yn wyneb unrhyw benderfyniadau a chyfraith achos yn y dyfodol ar effaith y ddarpariaeth hon.</p> <p>David Vaughan (Cadeirydd) – Parc Cenedlaethol Eryri</p> <p>OMBWDSMON:- Mae Llywodraeth Cymru wedi nodi y bydd yn tynnu paragraff 10(2)(b) o'r Côt Ymddygiad ar gyfer Aelodau pan fydd yn ailedrych ar Ddeddf Llywodraeth Leol (Democratiaeth)(Cymru) 2013.</p>
13	<p>Fel arfer, gwneir cwyn yn erbyn aelod fel aelod o awdurdod penodol. O ganlyniad, byddai unrhyw waharddiad yn atal yr aelod hwnnw rhag gweithredu fel aelod o'r awdurdod hwnnw'n unig. Yn aml fodd bynnag, bydd yr aelod hefyd yn aelod o awdurdod perthnasol arall (e.e. cynghorydd sir sydd hefyd yn gynghorydd cymuned). Gall hyn arwain at sefyllfa lle mae aelod yn cael ei wahardd am ymddygiad a ystyrir yn annerbyniol ar gyfer aelod o unrhyw awdurdod (e.e. ymddygiad sy'n dwyn anfri ar y swydd) ond mae ef/hi yn rhydd i barhau i weithredu fel aelod o awdurdod arall yn y cyfamser.</p> <p>Robert Dewey (Cadeirydd) – Sir y Fflint.</p> <p>OMBWDSMON:- Mae unrhyw waharddiad yn rhwystro Cyngorwyr rhag gweithredu yn yr awdurdod y gwaharddwyd nhw ohono, ond nid yw fel arfer yn gwahardd aelodau rhag gwasanaethu ar unrhyw Gyngor Cymuned y maent wedi eu penodi iddynt ac eithrio lle mae'r honiadau yn ddigon difrifol - yn y fath achosion mae modd ymestyn y gwaharddiad i Bwyllgorau ac awdurdodau eraill fel Cyngorau Cymuned.</p>
14	<p>Ydych chi'n meddwl bod Fforwm Pwyllgorau Safonau Gogledd Cymru yn syniad da?</p> <p>Howie Roberts (Cadeirydd)</p> <p>OMBWDSMON:- Ydwyf. Rwy'n credu bod y Fforwm yn syniad da iawn oherwydd ei fod yn annog rhannu arbenigedd ac yn darparu cysondeb ar draws Gogledd Cymru.</p>

DRAFT